

Білик Н.І.

*доктор педагогічних наук, доцент
Полтавський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського
м. Полтава*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ І–ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

*Ми не збираємося навчити студента «всьому», але
ми повинні навчити його самостійно, протягом усього майбутнього
життя, коли поряд не буде ні лекторів,
ні викладачів, вивчити все, що йому потрібно.*

Успішне розв'язання завдань, які стоять перед сучасним закладом вищої освіти І–ІІ р. а. з підготовки фахівців (навчання, розвиток, виховання) значною мірою залежить від викладачів, їхнього науково-творчого потенціалу, рівня загальної та психологічної культури, педагогічної майстерності й педагогічного професіоналізму.

У науковій літературі проблема становлення професіоналізму педагога досліджується в працях С. Батишева, А. Деркача, С. Климова, Т. Кудрявцева, А. Маркової, Ю. Поваренкова, О. Романової, В. Рибалка, В. Шадрикова та ін.

Етимологічно термін «професіоналізм» походить від базового поняття «професія» (від лат. *professio* – говорити публічно, повідомляти про свою справу), яке в цілому визначається в літературі як рід трудової діяльності, занять людини, що є основним джерелом її існування і вимагає оволодіння комплексом спеціальних знань і професійних умінь, досвіду роботи [3, с. 995].

Н. Гузій розглядає професіоналізм освітянина як соціально-педагогічне явище, що характеризує суспільно-сприйнятливую якість педагогічної праці на необхідних і достатніх рівнях, яке забезпечує стабільне функціонування педагогічних систем. Відображаючи норми і цінності культури професійно-педагогічного середовища, такі характеристики розкриваються в соціально-громадському, науково-пізнавальному, організаційно-управлінському, предметно-методичному ракурсах і фіксуються у програмних і нормативно-інструктивних документах, кваліфікаційних характеристиках, навчальних планах і програмах, методичному забезпеченні підготовки та перепідготовки різних категорій педагогічних працівників [4, с. 122].

Л. Подоляк, В. Юрченко, розглядаючи актуальні психологічні проблеми підготовки фахівців із вищою освітою, зазначають, що гуманізація освіти передбачає центрацію навчального процесу не на навчальній дисципліні, а на

особистості студента, його професійному становленні та особистісному зростанні. Для цього сам викладач повинен мати високий рівень особистісної і громадянської зрілості. На їх думку, *професіоналізм викладача* як особистості – це якісна характеристика суб'єкта праці, що відображає високий рівень розвитку професійно-важливих і особистісно-ділових якостей, які забезпечують ефективність педагогічної діяльності [5].

Дослідники засвідчують, що рівень продуктивності діяльності викладача залежить від професійно-педагогічної спрямованості – сукупності стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості (інтереси, нахили, переконання, ідеали – ціннісні орієнтації, що виражають світогляд людини).

Продуктивна діяльність викладача має такі різновиди:

- справжня педагогічна спрямованість полягає в стійкій мотивації стосовно розвитку особистості студента як професіонала засобами своєї навчальної дисципліни, зважаючи на формування потреби студента в знаннях, носієм яких є педагог;
- формально-педагогічна спрямованість пов'язана з потребою виконувати навчальні плани і програми. Ця робота, як домінуюча, затьмарює собою студента, його потреби і можливості (формально-бюрократичний стиль керівництва);
- хибно-педагогічна спрямованість – спрямованість на самого себе, своє самовираження і кар'єру. У таких викладачів продуктивність праці студентів досить низька. Викладачів із такою спрямованістю мало, але вони, на жаль, є [там само].

Актуальним завданням вищої освіти поряд із професійною підготовкою фахівців різних спеціальностей є також підготовка й перепідготовка висококваліфікованих викладачів, підвищення рівня їхнього педагогічного професіоналізму.

У процесі наукового дослідження за темою «Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників» [2] на підставі авторського проекту було розроблено нові програми і визначені мета та структура інноваційних курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників незалежно від їх фаху для потреб регіональної освіти.

Наприклад, проблемні курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗВО І–ІІ р. а. за темою «Розвиток та саморозвиток творчого потенціалу педагога», які проходять на замовлення закладу. Однозначно такі курси мають економічний ефект: витрачається коштів на одного слухача набагато менше порівняно зі стаціонарними курсами.

Основна мета курсів: поєднати теорію, практику та самоактивізувати слухачів курсів; підвищити рівень знань із психології та педагогіки; навчити використовувати в освітньому процесі комплекс різних методів навчання; розвинути творчий потенціал слухачів курсів завдяки якіснішому виконанню випускних творчих робіт; спонукати їх до саморозвитку у післякурсний період.

Про затребуваність таких курсів засвідчує їхня популярність серед ЗВО І–ІІ р. а., які неодноразово проводилися для викладачів Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка; Комсомольського політехнічного технікуму; Лубенського лісотехнічного коледжу, Миргородського художньо-промислового коледжу імені М. В. Гоголя, Полтавського нафтового геологорозвідувального технікуму Полтавського НТУ імені Юрія Кондратюка; Хорольського агропромислового коледжу, Полтавського коледжу управління, економіки і права, Лубенського фінансово-економічного коледжу Полтавської державної аграрної академії; Полтавського технікуму харчових технологій Національного університету харчових технологій; Полтавського будівельного технікуму транспортного будівництва; Державного полтавського комерційного технікуму; Полтавського політехнічного коледжу НТУ «Харківський політехнічний інститут»; Полтавського медичного коледжу ВДНЗ «Українська стоматологічна академія»).

Творчий потенціал – це можливість закладу вищої освіти та його педагогічних працівників до розвитку та саморозвитку свого фахового рівня, наявності відповідних психофізичних характеристик і мотиваційних важелів професійної компетентності. Тому головним завданням підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗВО І–ІІ р. а. є їхня безпосередня участь у проведенні інтегрованих занять із застосуванням методів, прийомів, форм, якими вони оволоділи під час курсів.

Отже, педагогічний професіоналізм – це творче оволодіння спеціальністю, вміння домагатися найвищого результату розв'язання завдань професійної діяльності з найменшими витратами та в найкоротші терміни.

Погоджуємося з Л. Подоляк, В. Юрченко про те, що основним знаряддям праці викладача є його власна персона – особистість, яка й визначає результати його практичної педагогічної роботи. Успішність розв'язання педагогічних завдань викладачем вищої школи визначається специфікою його науково-педагогічної діяльності та залежить від реалізації ним таких її змістовно-функціональних компонентів:

– пізнавальна функція (гностичний компонент): організація пізнавальної діяльності студентів і своєї власної, розширення наукової ерудиції, обізнаності та глибини знань свого предмету, професійна самоосвіта;

- проектувальна функція: планування педагогічної діяльності, визначення її мети і завдань; проектування найближчої і віддаленої перспективи особистісного розвитку й професійного становлення студентів;
- конструктивна функція: структурування лекції та семінарського заняття; вдосконалення методики викладання і розробка новітніх педагогічних технологій;
- організаторсько-практична функція: втілення задумів у педагогічному процесі (організація викладу навчального матеріалу на лекції, виконання плану семінарського заняття, організація власної поведінки й навчально-професійної діяльності студентів, здійснення виховних впливів тощо);
- комунікативна функція: забезпечення педагогічної взаємодії в стосунках зі студентами, професійне спілкування з колегами й керівництвом вищого навчального закладу;
- діагностична функція: використання методів психолого-педагогічної діагностики з метою вивчення особистості студента і групи, виявлення рівня розвитку та психологічних змін суб'єктів педагогічного процесу;
- естетичний компонент: імідж викладача, його самопрезентація;
- рефлексивний компонент: самопізнання, самооцінка, самоконтроль професійної діяльності, її саморегулювання [5].

Забезпечення цих функцій педагогічної діяльності на рівні сучасних вимог можливе за умови високого професіоналізму діяльності викладача і професіоналізму його як особистості.

Самопроектування особистості викладача закладу вищої освіти I-II р. а. виявляється у його власних досягненнях і результатах: підвищуються рівні його професійної компетентності та професіоналізму [1].

Ефективність цього процесу залежить від установки фахівця на самоосвіту й самовиховання у післякурсний період. Викладачі продовжують працювати над розв'язанням обраних ними педагогічних проблем, результатом чого є представлення їхнього вирішення на конференції по захисту випускових творчих робіт.

Крім того, викладач у міжтестастійний період повинен учитися у педагогів-майстрів, вміти аналізувати роботу досвідчених колег, відвідувати семінари, інші курси, тренінги, брати участь у науково-практичних конференціях, у роботі шкіл новаторства тощо.

Отже, актуальним завданням вищої педагогічної освіти поряд із професійною підготовкою фахівців різних спеціальностей є також підготовка й перепідготовка висококваліфікованих викладачів, підвищення рівня їхнього педагогічного професіоналізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик Н. І. Самопроекування розвитку професіоналізму фахівця в системі підвищення кваліфікації регіону. *Теорія та методика управління освітою*: електрон. фахове видання. 2010. № 5. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11bilhqr.pdf>.

2. Білик Н. І. Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників: автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец.: 13.00.06; Черкаський нац. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси: Бізнес-інновац. центр Черкаського нац. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького, 2016. 40 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

4. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи: монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; МОН України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 432 с.

5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: навч. посіб. для магістр. і аспір. Київ: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

Курок В.П.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
м. Глухів*

Хоруженко Т.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри технологічної та професійної освіти
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
м. Глухів*

СТАНОВЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХІХ СТОЛІТТЯ

Підготовка вчителів народних шкіл до викладання ручної праці розпочалася з 1884 р. відповідно до «Проектузагального плану промислової освіти в Росії». Так, 17 жовтня 1884 р. у Санкт-Петербурзькому учительському інституті, а 22 жовтня 1888 р. у Глухівському учительському інституті було